

העובד את ה' בבחינת "על לבבכם" זוכה שיכנס בסוף "בתוך לבבכם"!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

וטלטלני ממקומי, עזבתי את ביתי, נטשתי את נחלתי, נעשיתי כעורב על בני, אכזרי על בנותי, לפי שרצוני להיות טלטול שמתני בחיק אמי”.

תחת שליטת שרי מעלה קשה לקיים המצוות לשמה

והנה נתתי לבי לבאר את דברי הרמב”ן הנזכר: ”כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה”’, וכפי המבואר למד ענין זה מלשון הספרי שהביא רש”י כאן, שקיום המצוות בחוץ לארץ הוא רק: ”כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו”, אמנם דבר זה צריך ביאור, שהרי מאחר שקיבלנו את התורה בהר סיני, איזה סברא יש לקיים המצוות בחוץ לארץ רק כדי שלא יהיו חדשים כשתחזור לארץ.

ונראה לבאר דבריו הקדושים, על פי הידוע כי תכלית השלימות של עסק התורה וקיום המצוות, היא שיעסוק בהם בלתי לה' לבדו בלי שום פניות, אבל מאחר שלא כל אחד מסוגל לעסוק מיד בתורה ומצוות לשמה, לכן שנינו בגמרא (פסחים נ:): ”אמר רב יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה”.

אולם ברור שתכלית הנרצה היא יעסוק האדם בתורה ומצוות לשמה.

זאת ועוד, הרי מצינו בחינה של שלא לשמה שהעוסק בה נח לו שלא נברא, כמבואר בגמרא (ברכות יז:): ”כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא”, וכתבו התוספות (פסחים נ: ד”ה מכאן): ”ואומר ר”י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתייחר ולקנטר ולקפח את חביריו בהלכה ואינו לומד על מנת לעשות”.

”ושם נעבדך ביראה כימי עולם”

מענה יאיר לנו להבין דברי הרמב”ן: ”כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה”’, כי בארץ ישראל הנתונה תחת שליטת הקב”ה לבדו, יכול האדם ביתר קלות להגיע למדרגה גדולה זו, לעסוק בתורה ומצוות לשמה בלתי לה' לבדו, אבל בחוץ לארץ שרי אומות העולם שמושלים שם, מכניסים מחשבת פיגול בלומדי תורה לעסוק בתורה שלא לשמה, שאז אין לתורה סגולה להיות תבלין כנגד היצר הרע, ומה גם כאשר הם גורמים לאדם לעסוק ח”ו בתורה ומצוות לקנטר שאז נח לו שלא נברא.

וזהו שכתב הרמב”ן בלשון קדשו שהבאנו לעיל: ”והנה בחוזה לארץ אף על פי שהכל לשם הנכבד, אין טהרה בה שלימה בעבור המשרתים המושלים עליה, והעמים תועים אחרי שריהם לעבוד גם אותם”, כלומר שרי אומות העולם שאינם רוצים להתבטל מן העולם, לכן הם

רש”י: ”אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו”

רמב”ן: ”והנה בחוזה לארץ אע”פ שהכל לשם הנכבד, אין טהרה בה שלימה בעבור המשרתים המושלים עליה”

שרי אומות העולם שמושלים בחוץ לארץ, מבלבלים דעת האדם שלא יוכל לעבוד את ה' בטהרה לשמה

הרמב”ן מעיד על עצמו: ”עזבתי את ביתי,

נטשתי את נחלתי, נעשיתי כעורב על בני, אכזרי על בנותי”

”וזה מה שהוציאני מארצי וטלטלני ממקומי”

בדרך זו הוא ממשיך לבאר, כי עבודת ה' בחוץ לארץ אינה בשלימות מחמת שרי מעלה המושלים שם:

”והנה בחוזה לארץ אף על פי שהכל לשם הנכבד, אין טהרה בה שלימה בעבור המשרתים המושלים עליה, והעמים תועים אחרי שריהם לעבוד גם אותם, ולכך יאמר הכתוב (ישעיה נד ה) אלקי כל הארץ יקרא, כי הוא אלקי האלקים המושל על הכל, והוא יפקוד בסוף על צבא המרום במרום, להסיר ממשלת העליונים ולהרוס מערכת המשרתים, ואחרי כן יפקוד על מלכי האדמה באדמה”.

הרמב”ן מביא אחר כך את דברי הספרי שהביא רש”י כאן, שקיום המצוות בחוץ לארץ הוא כדי שלא יהיו חדשים כשתחזור לארץ, והוא מפרש הכוונה בזה: ”ופירשו בהן כדי שלא יהיו חדשים עלינו כשתחזור לארץ, כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה”, ולפיכך אמרו בספרי (פרשת ראה אות פ על הפסוק דברים יא לא) וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות, ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה”.

אבל הוא ממשיך להזהיר שאין ספק שצריך לקיים כל המצוות גם בחוץ לארץ, ולא כמו שאמרו הרשעים ליחזקאל: ”וזו היא מחשבת הרשעים (סנהדרין קה): שהיו אומרים ליחזקאל, רבינו יחזקאל, עבד שמכרו רבו יש עליו כלום, שנאמר (יחזקאל כ לב) והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן”.

ענין זה מבואר גם בספר ”הגמול” להרמב”ן (דרשה לראש השנה), אחרי שהביא דברי רש”י כאן בשם הספרי שקיום המצוות בחוץ לארץ הם הכנה כשיחזרו לארץ ישראל: ”כי עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה”’, והוא מוסיף להעיד על עצמו, כי מטעם זה נעשה אכזרי להשאיר את בניו ואת בניו כד לעלות לארץ ישראל: ”וזה מה שהוציאני מארצי

את דברי, אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו”.

מזה שקיום המצוות בחוץ לארץ הוא רק בבחינת הכנה, כדי שלא יהיו עליהם כחדשים כשיחזרו להיות בארץ ישראל, אבל לולי זה לא היו צריכים ח”ו לקיים המצוות, וכבר הרגיש בכך הרמב”ן כאן:

”ושמתם את דברי אלה, אף לאחר שתגלו היו מצויינין במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזה, כדי שלא יהיו עליכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר הציבי לך ציונים, לשון רש”י. וכבר כתבתי פירוש הענין, כי המצוות האלה חובת הגוף הם ודינם בכל מקום כמו בארץ, אבל יש בו במדרש הזה סוד עמוק וכבר רמזתי ממנו”.

הרמב”ן לא גילה לנו כאן מהו הסוד העמוק, אך כפי שציין כבר רמז על כך באריכות גדולה בפרשת אחרי (ויקרא יח כה), כי עיקר התורה וקיום מצוותיה ניתנו לישראל כדי שיקיימוה בארץ ישראל, שאינה נתונה תחת ממשלת שרי מעלה כי אם תחת ממלכת הקב”ה לבדו, אבל בחוץ לארץ המדיניות נתונות תחת ממשלת שרי אומות העולם, לכן קשה מאד לקיים המצוות בתכלית השלימות, ונעתיק מעט מלשון קדשו:

”והנה השם הנכבד הוא אלקי האלקים ואדוני האדונים לכל העולם, אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל, בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו זרע אוהביו. וזהו שאמר (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ...”

בפרשתנו פרשת עקב בפרשה השניה של קריאת שמע (דברים יא יח): ”ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם”, ופירש רש”י בשם הספרי: ”ושמתם את דברי, אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (ירמיה לא כ) הציבי לך ציונים”.

וצריך ביאור: (א) מנין למדו לפרש כוונת הכתוב על זמן הגלות, (ב) הלא כלל גדול שנינו במשנה (קידושין לו:): ”כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ, ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ חוץ מן הערלה והכלאים”. הנה כי כן מאחר שתפילין ומזוזה אינן מצוות התלויות בארץ, לשם מה צריך לימוד שצריך לקיים מצוות אלו גם בחוץ לארץ.

אך התשובה על שאלה הראשונה יש ללמוד מלשון הספרי: ”ואבדתם מהרה, אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוץ לארץ היו מצויינים במצוות, שכשאתם חוזרים לא יהיו לכם חדשים”.

הרי לנו דברים ברורים שלמדו כן מסמיכות הכתובים: ”ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה”, שאם יחטאו יגלו מארץ ישראל, ועל כך מזהיר הכתוב שגם בגלות: ”ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם... וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך”, תקיימו מצוות תפילין ומזוזה.

ומה ששאלנו לשם מה צריך לימוד על כך, הלא תפילין ומזוזה אינן מצוות התלויות בארץ, גם זה מבואר בספרי (שם) כי באמת מכאן למדנו שכל מצוות שאינן תלויות בארץ צריך לקיים גם בחוץ לארץ:

”ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, זו תורה, וקשרתם אותם לאות על ידכם, אלו תפילין, אין לי אלא תפילין ותלמוד תורה, שאר מצוות שבתורה מנין, הרי אתה דן מבנין אב שבין שניהם, לא ראי תפילין כראי תלמוד תורה ולא ראי תלמוד תורה כראי תפילין, הצד השווה שבהם שהם מצוות הגוף שאינן תלויות בארץ ונוהגות בארץ ובחוץ לארץ, ושלתויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ חוץ מן הערלה והכלאים”.

וכבר העירו המפרשים שרש”י שינה מלשון הספרי, כי רש”י הביא שבגלות צריך לקיים תפילין ומזוזה שנזכרו בכתוב: ”וקשרתם אותם” וכתבתם על מזוזות ביתך, ואילו בספרי הזכיר רק תורה ותפילין, כי גם תורה נזכרה בכתוב זה: ”ושמתם את דברי אלה” - זו תורה. ונאמן עלינו רש”י שהיה לו הגירסא באחד המדרשים תפילין ומזוזה.

”עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה””

אלא שעתה ראוי להתבונן בחידוש הנפלא שהביא רש”י בשם הספרי: ”ושמתם

מקלקלים את מחשבתם של ישראל שלא יעסקו בתורה ומצוות לשמה.

אלא שבכל זאת נצטווינו לעסוק בתורה ומצוות גם בחוץ לארץ אפילו שלא לשמה, שהרי תכלית קיום רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה היא לקדש ולזכך את רמ"ח אברינו שס"ה גידנו, אלא שישתוקק שיזכה לקיים המצוות לשמה כשיחזור לארץ ישראל. נמצא כי קיום המצוות בחוץ לארץ הוא בבחינת: **"לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה"**, כדי שיזכה להיכנס לארץ ישראל ולעסוק שם בתורה ומצוות לשמה.

הנה כי כן מבואר היטב לשון הספרי שהביא רש"י: **"ושמתם את דברי, אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו"**, כלומר אף שקשה שם לקיים המצוות בכוונה השלימות, בכל זאת תקיימו המצוות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו לארץ, כי שם תוכלו לקיים כל המצוות לשם ה'.

"לאחר שתגלו" בגלות הדעת

בדרך זו במסילה נעלה לבאר בדרך עבודה דברי רש"י בשם הספרי: **"ושמתם את דברי, אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו"**, בהקדם ליישב מה שיש לדקדק על לשון רש"י, שבחר לסדר דברי הספרי על הפסוק: **"ושמתם את דברי אלה על לבכם"**, ולא כמו שמסודר בספרי על הפסוק: **"ואבדתם מהרה"** שמדבר על זמן הגלות, או על הפסוק: **"וקשרתם לאות על ידכם"**, שמדבר ממצות תפילין ומזוזה שנזכרו בכתובים הללו.

נקדים מה שביאר ב"קדושת לוי" (פירושי אגדות ד"ה ברוך אתה ה' כו' להדליק נר חנוכה) מאמר הספרי בדרך עבודה, כי מה שנזכר כאן גלות הוא רמז על סילוק המוחין, כאשר אדם אינו מסוגל לעבוד את ה' בכוונה הראויה, ועל כך מזהיר הכתוב שלא יאמר מכיון שאיני מסוגל לכוון כראוי לא אקיים את המצוות ח"ו, אלא יקיים המצוות אפילו בלי כוונת הלב כדי שלא יהיו חדשים כשיחזרו אליו ההשגות, והנה לשון קדשו בקיצור:

"הנה ידוע שעיקר עבודת האדם בתפלה ובתורה ובמצוות, להתלהב נפשו ולבו לה' באהבה ותשוקה נפלאה, על ידי התבוננות בגדלות ה' בהעמקת הדעת... אמנם לפעמים כאשר נתטמטם לבו ושכלו של אדם, אשר אי אפשר לו לעשות המצוה בהתלהבות ותשוקה, בשביל זה לא ימנע חס ושלום מלעשות המצוה, אלא יעשה המצוה בהנחה גם בלי התלהבות.

וזה פירוש ספרי אשר מובא ברש"י בפרשת ואתחנן... אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיה לכם חדשים כשתחזרו וכו', פירוש שתעשו את המצוות אף בשעת הנחה, כשלא יהיה לכם מוחין דגדלות לעשות בהתלהבות ובהדלקה כו'... תקיימו המצוות תפילין ומזוזות כו' כדי שלא יהיה לכם חדשים וכו', פירוש כי תהיו מורגלים במדות, ולכן לא יהיה לכם חדשים אחר כך".

לעבוד את ה' גם בבחינת "על לבבך"

ונראה להרחיב בביאור ענין זה, בהקדם לפרש קישור והמשך פרשה הראשונה של קריאת שמע בפרשת ואתחנן (דברים ו ה):

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך,

וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטופת בין עיניך, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

נקדים מה שכתב ה"שם משמואל" (פרשת ויחי שנת תרע"ד) יסוד גדול בשם זקינו הרה"ק מקאצק זי"ע, לפרש הפסוק: **"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך"**, והנה הדברים בלשון קדשו:

"על פי מה שהגיד כ"ק זקיני האדמו"ר הגדול זצללה"ה מקאצק בפסוק, והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שלכאורה בלבבך מבעי ליה, והגיד שהלב הוא סתום, אלא שבזמנים מיוחדים הוא נפתח, ואם האדם משים הדברים על לבו כאבן, אז בעת

אל הטוב ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ובכח מעשיו ימית היצר הרע כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות.

ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים חפץ בתורה ובמצות, אם יעסוק תמיד בדברים של דופי, כאלו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באמנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אמנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל האדם נפעל כפי פעולותיו".

מעתה לפי דברי החינוך מתבארים דברי הרה"ק מקאצק והחידושי הרי"ם ביתר

הרה"ק מקאצק זי"ע: צריך לעבוד ה' אפילו כשהלב סתום בבחינת "על לבבך", כי כשיפתח הלב הכל יכנס חידושי הרי"ם: יעסוק בתורה אפילו כשהלב מכוסה, כי אש התורה תשרוף את כיסוי הלב והכל יכנס הוכחה מתפילין ומזוזה שגם בהיותם בחוץ, יש להם כח להחדיר קדושה בתוך המוח והלב ובתוך הבית "אף לאחר שתגלו", רמז על גלות מכוונת הלב "שהיא בבחינת ירושלים, גם אז צריך לעבוד את ה'

פתיחת הלב נופלים הדברים לתוך לבו".

רעיון נשגב זה מובא ב"שפתי צדיקים" (פרשת משפטים) בשם זקינו הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע בתוספת ביאור: **"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שיהיו דברי תורה על לבבך תמיד, ודברי התורה ישרפו את כיסוי הלב, וממילא יפול בו ויכנסו תוכו דברי התורה"**.

יומתק לקשר ענין זה עם מה שהביא ב"שיח שרפי קודש" בשם החידושי הרי"ם, לפרש הכתוב: **"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"**, ודרשו במשנה (ברכות נד.): **"ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך"**. אמר על כך החידושי הרי"ם, כי לפי זה צריך לפרש גם מה שכתוב: **"בכל לבבך"** - אפילו נוטל את לבבך.

כלומר אפילו אם הקב"ה לקח מן האדם את היכולת לעבוד את ה' עתה בכוונת הלב, בכל זאת ימשיך לעבוד את ה' בכל כוחו ומאודו, ולפי האמור מתקשר ענין זה עם הכתוב שסמוך לו: **"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך"**, שתעבוד את ה' אפילו בבחינת **"על לבבך"** ולא בתוך לבבך.

"כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות"

ויש להרחיב בביאור דברי הרה"ק מקאצק והחידושי הרי"ם זי"ע, על פי דבריו הנפלאים והידועים של ה"חינוך" (מצוה טז) ששואל מדוע צוה הקב"ה לעשות כל כך הרבה מצוות זכר ליציאת מצרים, הלא מספיק לעשות דבר אחד או שנים, על כך הוא מתרץ יסוד גדול בעבודת ה', והנה מעט מלשון קדשו:

"ועתה בני בינה ושמעה זאת והטה אזנך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצות. דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה

כן יש ללמוד ענין זה ממצות מזוזה שמניחים אותה על פתח הבית מבחוץ, ואף

שהבית עצמו הוא דומם שאין בו שום חיות, עם כל זאת כאשר מניחים המזוזה שיש בה קדושה מבחוץ, יש בה סגולה נפלאה לקדש את כל הבית גם מבפנים, ולהביא שמירה על כל הבית מפבנים שלא יגרם שם שום נזק, על אחת כמה וכמה כשהאדם מקיים מצוות למרות שהן עדיין רק **"על לבבך"** בחיצוניות, בכל זאת יש בכח קדושת המצוה לחדור עמוק עמוק בתוך הלב פנימה.

הנה כי כן זהו פירוש הפסוקים: **"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"**, כלומר אפילו נוטל את לבבך שאינך יכול לכוון כראוי תמשיך לעבוד את ה', **"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך"**, שתמשיך לעבוד את ה' אפילו רק בחיצוניות הלב, **"ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך"**, שתלמד תורה לבניך אפילו התורה היא רק **"על לבכם"** ולא בתוך לבכם, כי התורה תשרוף את כיסוי הלב עד שהכל יכנס בתוך הלב.

ועל כך ממשיך הכתוב להביא שתי הוכחות לכך, הוכחה אחת: **"וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך"**, הרי לנו הכח של המצוה שאפילו הם מונחים רק על הלב והמוח מבחוץ, יש בהם כח להחדיר קדושה גם בתוך המוח והלב, הוכחה שניה: **"וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך"**, הרי שיש בכח המזוזה להשפיע קדושה גם בתוך הבית הגשמי, וכל שכן שיש בכח המצוה להחדיר קדושה בתוך לבו של אדם שהוא יותר גבוה מן הדומם.

הלב הוא בבחינת ירושלים

מעתה יאיר לנו להבין דברי רש"י שקבע את דברי הספרי על הפסוק: **"ושמתם את דברי אלה על לבכם ועל נפשכם, אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו"**, שהרי בפסוק זה רמזו חשיבות עבודת ה' אפילו כשהיא רק **"על לבכם"**.

לכן דרשו על פסוק זה: **"אף לאחר שתגלו"**, שלא יהיה לכם מוחין דגדלות, בכל זאת **"היו מצויינים במצוות"**, ועל זה הביא ראיה לכך: **"הניחו תפילין עשו מזוזות"**, כי מהם נוכל ללמוד הכח הנפלא של קדושת המצוות, שאפילו כשהם כנגד הלב והמוח מבחוץ יש בכוחם לחדור עמוק בתוך המוח והלב.

ויש להוסיף בזה תבלין, על פי מה שכתב ב"מאור עינים" (פרשת ואתחנן דף שיח) בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לפרש הפסוק (תהלים עט):- **"שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר"**, וזה לשון קדשו:

"כי נודע שהלב הוא בחינת ירושלים...ונודע שהתפלה נקרא שפיכה כמו שנאמר (תהלים קב א) ולפני ה' ישפוך שיחו וגו', ונקרא שפיכות הנפש [ככתוב (שמואל א א טו) ואשפוך את נפשי]. ונודע מה שאמרו (ברכות י): לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם, נמצא שנופל על תפלה ל' שפכו דמם.

וזהו שפכו דמם כמים, שהוא כינוי לתפלה, סביבות ירושלים, פירוש, סביב הלב, שאין דיבורי תפלתו יוצאין מן הלב, כי לבו בל עמו כאמור, רק דיבורו הוא סביב הלב ולא מתוך הלב, וזהו סביב ירושלים ואין קובר, פירוש שאין קובר וחופר את הדיבור לבחינת ירושלים שהוא הלב, רק מן השפה לחוץ אחד בפה ואחד בלב".

נמצא לפי זה כי כאשר האדם אינו מתפלל בכוונת הלב, כי אז הרי זה בבחינת גלות מירושלים, ועל זה רמוז רש"י בשם הספרי: **"אף לאחר שתגלו"** מירושלים של הלב שלא תוכל לכוון כראוי, **"היו מצויינים במצוות"** לקיימן בבחינת **"על לבכם"** כאמור.